

A.G. Knevel, M.J. Paul en P.H.R. van Houwelingen (red.), *Verkenningen in de katholieke brieven en Hebreeën*. Theologische Verkenningen. Kok Voorhoeve te Kampen, 1993.

M.J. Paul, twee artikelen over Melchizedek, pag. 181-188 en 189-202.

Melchizedek in Hebreeën 7 (1)

In de brief aan de Hebreeën komt op tal van manieren aan de orde, dat Christus meer is dan ieder ander, ook dan belangrijke personen uit het OT. In Hebr. 7 wordt de vergelijking gemaakt tussen Christus en Aäron, en daarmee een vergelijking tussen het priesterschap van beiden. De conclusie van het hoofdstuk is, dat Christus meer is dan Aäron en dat het priesterschap van Christus meer is dan dat van Aäron.

Misschien ligt aan deze uiteenzetting een conflict ten grondslag, een verschil tussen joden en christenen. Immers, de christenen beleden hun geloof in de gekruisigde en opgestane Heiland. Jezus had als priester zichzelf geofferd en door zijn offer verzoening bewerkt. De joden zouden geantwoord kunnen hebben dat Christus helemaal niet uit het priesterlijk geslacht was. Hoe kan Hij dan priester zijn?¹

Het antwoord in Hebr. 7 luidt: Christus is geen priester uit het geslacht van Aäron, maar Hij is priester naar de orde van Melchizedek. En Melchizedek is meer dan Aäron, dus Christus is meer dan Aäron.

Wie was Melchizedek? Om Hebr. 7 goed te begrijpen, is het nodig eerst naar het OT te gaan en daar Gen. 14 en Ps. 110 te onderzoeken.

Gen. 14

Laten we beginnen met Gen. 14. Abram en Lot zijn uit Ur der Chaldeeën getrokken en in het land Kanaän aangekomen. Daar valt het niet mee om met de kudden dicht bij elkaar te blijven en Lot besluit in Sodom te gaan wonen.

Sodom was in die tijd, samen met enige andere steden, schatplichtig aan de machtige koning Kedor-Laomer, koning van de Elamieten. Na verloop van 12 jaar besluiten Sodom en vier andere steden in de buurt in opstand te komen tegen Kedor-Laomer. De koningen van Sodom, Gomorra, Adama, Zeboïm en Zoar verenigen zich en als een vijfstedebond, een pentapolis, komen ze in opstand. Kedor-Laomer laat dit niet ongestraft en met een militaire expeditie slaat hij het verzet neer. De koningen, en ook Lot, worden meegevoerd.²

Dit bericht komt Abram ter ore. Direct komt hij in actie met een eigen legertje, samen met de bondgenoten Aner, Eskol en Mamre. Terwijl het leger van Kedor-Laomer zich van geen kwaad bewust is, en waarschijnlijk feest viert, worden ze 's nachts overvallen door het legertje van Abram, met als gevolg dat de koningen en Lot worden bevrijd.

Bij de terugkeer van Abram heet Melchizedek hem welkom. Deze Melchizedek is koning van Salem. Deze stad Salem is waarschijnlijk een andere naam voor Jeruzalem.³ Melchizedek brengt brood en wijn voor de overwinnaars. Hij is niet alleen koning, hij is ook priester, een priester van God, de Allerhoogste. Als priester spreekt hij de zegen over Abram uit: 'Gezegend zij Abram door God, de Allerhoogste, de Schepper van hemel en aarde'. Tevens wijst hij erop, dat deze God aan Abram de overwinning heeft gegeven. Abram aanvaardt deze zegen en erkent Melchizedek als priester. Daarom geeft hij hem het tiende deel van de buit. De rest van de buit

¹ Ph.E. Hughes, *A Commentary on the Epistle to the Hebrews* (Grand Rapids, 1977) 10-15.

² In het begin van het tweede millennium waren soortgelijke coalities een veelvoorkomend verschijnsel. Zie K.A. Kitchen, *The Bible in its World: The Bible and Archaeology Today* (Exeter, 1977) 72.

³ Vgl. Ps. 76:3, Gen. Apocr. 22:13 en Kitchen, *a.w.*, 44.

geeft Abram terug aan de koningen van de steden.

Godsopenbaring

Hier rijst de vraag naar de Godsopenbaring buiten Abram om. Diende Melchizedek dezelfde God als Abram? Wanneer hier sprake is van God, de Allerhoogste, worden in het Hebreeuws de woorden 'El `Elyon gebruikt. De eerste naam, 'El, is in Kanaän, in ieder geval in Ugarit, de aanduiding geweest van de Oppergod. En met de aanduiding `Elyon, de Allerhoogste, is de positie aangegeven van hoogste God. Melchizedek verduidelijkt dit door de toevoeging 'Schepper van hemel en aarde'. In Kanaän konden deze woorden gebruikt worden, terwijl men een meergodendom, een polytheïsme, beleed. Het is uit Gen. 14 niet op te maken hoe Melchizedek hierover dacht. In ieder geval accepteert Abram de positie van deze priester, hoewel het mogelijk is, dat zijn godsdienst enigszins verbasterd was. Wanneer Abram de koning van Sodom toespreekt, vermoedelijk in tegenwoordigheid van Melchizedek, gebruikt Abram dezelfde woorden als Melchizedek, maar hij voegt er de naam HERE, JHWH, aan toe: 'Ik zweer bij de HERE, bij God, de Allerhoogste' (zo MT).⁴

Abram is door God geroepen in een tijd waarin restanten van het ware Godsgeloof aanwezig waren, maar meestal vermengd waren met afgoderij. Deze afgoderij werd ook in het ouderlijk gezin van Abram beoefend (aldus Joz. 24:2).

Het boek Job, dat waarschijnlijk gesitueerd moet worden in de tijd van de aartsvaders,⁵ gaat ook uit van ware Godskennis buiten Abram en zijn nageslacht om.

In de loop der tijd gaat steeds meer van die kennis verloren, omdat de volkeren de waarheid in ongerechtigheid ten onder houden (Rom. 1). Maar zeker in de tijd van Abram mogen we die kennis hier en daar aanwezig veronderstellen.⁶

In ieder geval heeft Abram voldoende mate van geloofsovereenkomst met Melchizedek gevoeld, om hem als priester van God, de Allerhoogste, te aanvaarden.

Joz. 10

Wanneer we verdergaan in de geschiedenis, komen we in de tijd van Jozua een volgende koning van Jeruzalem tegen, te weten Adoni-zedek. Er is overeenkomst te bespeuren in de naam Melchizedek en Adonizedek. Beide namen eindigen op 'zedek'. Er zijn twee mogelijkheden: 'Zedek' is de naam van een God, of het woord 'zedek' betekent 'rechtvaardig'. In het eerste geval betekenen de namen: '(Mijn) koning is Zedek' en '(Mijn) heer is Zedek', in het tweede geval: '(Mijn) koning is rechtvaardig' en '(Mijn) heer is rechtvaardig'.⁷

Ps. 110

Het eerste vers van Ps. 110 wordt veel geciteerd in het NT. Het is de uitspraak 'Aldus luidt het woord des HEREN tot mijn Here: Zet u aan mijn rechterhand, totdat Ik uw vijanden gelegd heb als een voetbank voor uw voeten'.⁸ Ook het vierde vers wordt in het NT aangehaald, maar wel uitsluitend in de Brief aan de Hebreëen. In dit vierde vers staat: 'De HERE heeft gezworen en het

⁴ Vgl. G.J. Wenham, *Genesis 1-15* (WBC; Texas, 1987) 303-304.

⁵ Vgl. G.L. Archer, *A Survey of Old Testament Introduction*, (2e druk; Chicago, 1974) 454-465. In de joodse overlevering wordt het boek aan Mozes toegeschreven (Baba Bathra 14b). Vermoedelijk om deze reden zijn in de gemeenschap van Qumran uitsluitend boeken van de Tora en het boek Job geschreven in het oude paleo-Hebreeuwse handschrift. W.J. Ouweneel heeft kosmologische, meteorologische en geofysische argumenten gegeven voor een datering van het boek Job in het eerste millennium na de zondvloed. Zie zijn artikelenserie 'Katastrofisme in het boek Job' in *Bijbel en wetenschap*, nrs. 12-17 (aug. 1977 - april 1978).

⁶ B. Holwerda heeft hierover belangrijke opmerkingen gemaakt in zijn *Oudtestamentische voordrachten*, deel 1 (Kampen, 1971) 76-82.

⁷ De uitgang -i kan opgevat worden als een oude genitiefuitgang of als aanduiding van het bezittelijk voornaamwoord.

⁸ Enige voorbeelden: Matth. 22:44, Mark. 12:36, Luk. 20:42-43, Hand. 2:34-35 en Hebr. 1:13.

berouwt Hem niet: Gij zijt priester voor eeuwig, naar de wijze / orde van Melchizedek'.

Hier komen we Melchizedek opnieuw tegen. Hoe moeten we dit uitleggen? De Psalm is van David, en door de verovering van de stad Jeruzalem mag David zich koning van deze stad noemen. In feite is hij daarmee erfgenaam geworden van de vroegere koningen die daar woonden, erfgenaam ook van Melchizedek.

Nu is er een groot verschil tussen Melchizedek en David. De eerste was koning en priester, David niet. David was alleen koning. Zeker, hij mocht brandoffers brengen, net zoals andere Israëlieten, maar het reukwerk mocht hij niet offeren, en hij mocht ook het heilige en het heilige der heiligen van de tabernakel niet binnentreden.

In Israël was er een scheiding aangebracht die het onmogelijk maakte dat beide ambten gecombineerd werden. David was uit het geslacht van Juda. Aan dit geslacht was de koningsheerschappij toegezegd. Jacob had reeds geprofeteerd: Juda, gij zijt het (...), u zullen uw broeders loven (...). De scepter zal van Juda niet wijken, noch de heersersstaf van tussen zijn voeten' (Gen. 49:8-10).

Het priesterschap was daarentegen voorbehouden aan de stam van Levi, en daarin aan het geslacht van Aäron. Beide ambten waren erfelijk: de zonen van David mochten koning worden, de zonen van Aäron priester. Zo was het in Israël onmogelijk dat iemand tegelijk koning en priester zou zijn.

Er is wel een keer een koning geweest die de priesterlijke dienst naar zich toe wilde trekken, dat is koning Uzzia geweest (2 Kron. 26:16-21). Deze koning wilde met reukwerk het heilige van de tempel binnengaan, maar werd daarvoor gestraft met melaatsheid.

Scheiding

Het is niet mogelijk alle teksten te behandelen die hierop betrekking hebben, maar hopelijk is uit het nu genoemde reeds duidelijk dat er een scheiding was tussen het koninklijke en het priesterlijke ambt. Wilde de Here een te grote concentratie van macht voorkomen? Moest duidelijk worden dat ook koningen verzoening nodig hadden voor hun zonden? Moest duidelijk worden dat de dienst der verzoening geen aardse heerschappij met zich meebracht? Hoe het ook zij, in Israël waren de ambten gescheiden, terwijl bij de buurvolken de combinatie heel gebruikelijk was.⁹ In Egypte was de farao de eigenlijke priester, maar terwille van de praktijk delegerde hij veel naar andere priesters. Ook in Assyrië bracht de koning eigenhandig offers.¹⁰

In later tijd, in de periode van de Makkabeeën komt het voor dat de heersende priester de koningswaardigheid naar zich toetrekt (1 Makk. 14:27v.). Hier is het een priester die tevens koning wordt, maar deze ontwikkeling is na de voltooiing van het OT.

Soms wijst men op Joz. 6: de hogepriester Jozua ontvangt een kroon. Maar als men hier al mag concluderen tot een combinatie van ambten, dan wordt die toch bewaard voor de toekomst.¹¹

Op grond van deze gegevens concluderen we, dat David zelf niet de aangesproken persoon geweest kan zijn. Veel exegeten schrijven aan David zelf het priesterschap naar de orde van Melchizedek toe. Doch de grote scheiding tussen de ambten onder Israël maakt het waarschijnlijker dat de vereniging van beide ambten in de toekomst verwacht wordt. David ziet uit

⁹ B. Holwerda, 'De Priester-koning in het Oude Testament' (1946) in *Begonnen hebbende van Mozes* (2e druk; Kampen, 1974) 49-77, spec. 51-58.

¹⁰ Vgl. H. Gressmann, *Der Messias* (Göttingen, 1929).

¹¹ B. Holwerda, *a.w.*, vertaalt liever met 'krans' dan met 'kroon' en neemt aan dat geen koninklijke waardigheid bedoeld wordt (67-68). A.S. van der Woude, *Zacharia* (Nijkerk, 1984) kiest voor een andere vertaling van het werkwoord.

naar zijn Zoon die tevens zijn Heer zal zijn (Matt. 22:41-46). Die zal de beide ambten in zich verenigen.

De exegeet die zoekt naar priesterlijke activiteiten in het leven van David, kan maar weinig gegevens aandragen. De resultaten zijn heel wat minder dan het priesterschap van Melchizedek dat we in Gen. 14 ontmoeten.¹²

De orde van Melchizedek

Er zijn uitleggers, die zeggen: in Ps. 110:4 betekent de uitdrukking 'priester naar de orde van Melchizedek' dat er een combinatie is van priesterschap en koningschap.¹³ Maar dat lijkt mij de vraag. Het lijkt er meer op, alsof het priesterschap verduidelijkt wordt. En het priesterschap zelf wordt niet verduidelijkt door te zeggen dat het koningschap eraan wordt toegevoegd.

We moeten ons de situatie van David voorstellen. Hij is koning geworden in Jeruzalem. In die situatie denkt hij aan zijn voorgangers. Ook aan Melchizedek, die koning en priester was. Maar voor David en zijn nageslacht is er geen mogelijkheid ooit priester te worden, zolang het priesterschap uitsluitend berust bij het nageslacht van Aäron. Zij zullen nooit deel kunnen krijgen aan dit erfelijke priesterschap.

In die omstandigheden komt de Here met een boodschap tot David, die betrekking heeft op iemand uit zijn nageslacht: 'De HERE heeft gezworen en het berouwt Hem niet: Gij zijt priester voor eeuwig naar de wijze / naar de orde van Melchizedek'.

Is het soms het eeuwigdurende karakter van het priesterschap, waarin dit priesterschap verschilt van dat van Aäron? Nee, want ook van dat priesterschap wordt het woord 'eeuwig' gebruikt: Aäron en zijn zonen krijgen het eeuwige, blijvende, altoosdurende priesterschap.¹⁴ De grote vraag is: hoe komt een nakomeling van David aan het priesterschap?

In de oudheid kon men op twee manieren een ambt ontvangen: in de eerste plaats door erfelijke rechten: de oudste zoon van de hogepriester mocht zijn vader opvolgen, de oudste zoon van de koning mocht ook zijn vader opvolgen. Dat is de eerste manier.

De tweede manier is dit, dat een koning een ander aanstelt. Bijv. een koning die zelf geen kinderen heeft, kan een ander tot opvolger benoemen. Of hij kan iemand benoemen op een hoge plaats in zijn rijk op grond van speciale verdiensten en niet op grond van de adellijke stand van zijn voorouders.

Er was natuurlijk nog een derde manier, die van brute verovering, maar die mogelijkheid kunnen we hier buiten beschouwing laten.

De eerste twee mogelijkheden kunnen met een archeologisch voorbeeld verduidelijkt worden. In de verzameling van de zgn. El-Amarna-brieven zijn een paar brieven bewaard van een koning uit Jeruzalem. Het betreft hier koning `Abdu-heba, regerend over Jeruzalem waarschijnlijk ong. 1300 jr. v. Chr., dus in tijd tussen Melchizedek en Adonizedek in. Deze koning is vazal van de farao van Egypte. In zijn tijd wordt hij lastig gevallen door invallende legermachten. Als onderhorige van de farao heeft hij recht op bescherming en daarom vraagt hij herhaaldelijk om

¹² Vgl. A.A. Koolhaas, *Theocratie en monarchie in Israël* (Wageningen, 1957) 106-123 en 137; F. Delitzsch: 'Ware David de aangesproken persoon, dan was de uitdrukking in tegenspraak met het in Gen. 14 meêgedeelde priesterregt van Melchizedek, 't welk naar de ontwijfelbare voorstelling van den Hebreëen-brief in omvang gelijk was aan het levitisch-aäronische, en, daar `al-dibrati eene geheel gelijke verhouding vordert, ook in tegenspraak met zich zelve.' (*Kommentaar op de Psalmen*, deel 2 (Ned. vert.; Utrecht, 1875) 232-233. Recente pogingen van orthodoxe zijde toch priesterlijke waardigheid in het leven van David aan te nemen: L.C. Allen, *Psalms 101-150* (WBC; Texas, 1983) en E.H. Merrill, *Kingdom of Priests: A History of Old Testament Israel* (Grand Rapids, 1987) 265-266.

¹³ Bijv. De Wette, Ewald en Hoffmann, geciteerd bij F. Delitzsch, *a.w.*, 232.

¹⁴ In het geval van Aäron geldt de term 'eeuwig' t.a.v. de opeenvolging van geslachten (Ex. 29:9; 40:15; Num. 25:13 en 1 Sam. 2:30).

militaire bijstand. Zijn verzoek onderbouwt hij als volgt: 'Betreffende dit land van Jeruzalem: Het waren niet mijn vader en mijn moeder die het aan mij gaven, maar de machtige koning gaf het aan mij'.¹⁵

Hieruit blijkt, dat de ouders van `Abdu-heba niet de rechten of de zeggenschap hadden hem tot koning aan te stellen. Maar de machtige koning van Egypte, de farao deed dit. Hier zien we een duidelijk voorbeeld van de twee verschillende manieren waarop men een ambt kon ontvangen.

Eedzwering

Nu wil ik hier het vermoeden uitspreken - dat ik in het volgende hoofdstuk toelicht - dat Melchizedek niet door erfopvolging koning en priester is geworden, maar doordat een ander hem benoemd heeft. Daar was dan eedzwering voor nodig.

Op deze wijze ontstaat er mogelijkheden voor het nageslacht van David. Zelf was hij uit de stam van Juda, en zo kon nooit iemand priester worden. Maar als God zelf aan iemand uit zijn nageslacht het priesterschap toezegt, door eedzwering, kan deze zowel koning als priester worden - niet het priesterschap naar de orde van Aäron, maar naar de orde van Melchizedek.

Op deze wijze kan Christus, die uit het geslacht van David is, priester worden. Een ander priesterschap dan dat van Aäron, een priesterschap, zoals in Hebr. 7 staat, dat hoger is dan dat van Aäron.¹⁶

Melchizedek in Hebreeën 7 (2)

In Hebr. 7 wordt een uitgebreide vergelijking gemaakt tussen het priesterschap van Aäron en het priesterschap van Melchizedek. De vorige keer zagen we wie Melchizedek was: koning en priester van Salem, Jeruzalem. Hij zegende Abram na diens overwinning op het leger van Kedor-Laomer en Abram gaf het tiende deel van de buit aan Melchizedek. Eeuwen later krijgt David de belofte dat iemand uit zijn nageslacht koning en priester zal zijn, priester naar de orde van Melchizedek.

De schrijver van Hebr. 7 roept eerst de geschiedenis uit het boek Genesis in herinnering en geeft dan een paar naams- verklaringen. De naam Melchizedek betekent 'koning der gerechtigheid' en de naam Salem betekent 'vrede'. Denk aan het woord sjaloom, met dezelfde medeklinkers geschreven.

Zonder geslachtsregister

Van deze Melchizedek staat er vervolgens: 'zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsregister, zonder begin van dagen of einde des levens'. Wat betekenen deze wonderlijke woorden?

Er zijn uitleggers geweest die zeggen: Melchizedek moet een engel geweest zijn. De engelen hebben geen vader of moeder of geslachtsregister. Zij hebben ook geen levenseinde. Deze uitleg werd versterkt door de vondst van een klein geschrift in de grotten van Qumran, een geschrift waarin Melchizedek een soort hemelse verlosser is.¹⁷ Doch bijna niemand erkent tegenwoordig nog de juistheid van deze interpretatie in Hebr. 7. De engelen hebben wel een begin gehad, ze zijn er niet van eeuwigheid. En Gen. 14 geeft helemaal niet de indruk dat een engel

¹⁵ J.B. Pritchard (ed.), *Ancient Near Eastern Texts relating to the OT* (3e druk; Princeton, 1969) 487-488. Het is mogelijk dat `Abdu-Heba behoorde tot een geslacht waarin die waardigheid (waardigheden) uitgeoefend werden, maar hij is niet op grond hiervan tot zijn huidige positie gekomen.

¹⁶ Zie verder mijn bijdrage 'The Order of Melchizedek (Ps 110:4 and Heb 7:3)' in *Westminster Theological Journal* 49 (1987) 195-211.

¹⁷ M. de Jonge & A.S. van der Woude, '11Q Melchizedek and the New Testament', *NTS* 12 (1966) 301-326. Vgl. voor zowel het NT als voor het Qumrandocument: F.L. Horton, *The Melchizedek Tradition* (SNTSMS 30; Cambridge, 1976) en P.J. Kobelski, *Melchizedek and Melchiresa* (CBQMS 10; Washington, 1981).

koning en priester over Salem was.

De meeste uitleggers denken in een andere richting. Ze nemen aan dat Melchizedek wel degelijk een vader en moeder gehad heeft, en dat hij ook een geslachtsregister had. Maar, en dat is het opvallende, dat register wordt in Gen. 14 niet genoemd. Meestal krijgen we in de Bijbel te horen wie de vader of moeder is. De meeste personen worden a.h.w. geïntroduceerd, maar van Melchizedek horen we niets. We weten niet wie zijn vader en moeder zijn.

De redenering is dan als volgt: Het boek Genesis vermeldt ze niet, en zo lijkt het alsof hij ze niet gehad heeft. Dus: in de wijze waarop de Schrift over Melchizedek spreekt, heeft hij geen vader en moeder.

Dit is voor ons gevoel natuurlijk een wonderlijke wijze van Schriftuitleg. Opmerkingen in die richting worden meer dan eens gemaakt. Dan zeggen de uitleggers: wij moeten dit maar niet navolgen.¹⁸ A. Welch, een 19e eeuwse uitlegger, heeft zelfs gezegd dat hij dit gedeelte vindt misstaan in de Brief aan de Hebreëën; het is als de vlieg die de zalf van de apotheker doet stinken.¹⁹

Dit zijn de bedenkelijke consequenties als men deze lijn van uitleg volgt. Maar voordat we met een andere mogelijkheid komen, is het goed deze lijn even door te trekken. Hoe zijn deze woorden dan van toepassing op Christus? Hoe kan Hij dan priester zijn naar de orde van Melchizedek?

Men wijst dan op de combinatie van functies: Hij is zowel koning als priester. Men wijst erop dat Hij naar zijn menselijke natuur zonder vader is, en naar zijn goddelijke natuur zonder moeder.²⁰ Tevens dat Hij van eeuwigheid is, zonder begin van dagen, en dat Hij ook eeuwig leven zal, en dus zonder einde des levens is.

Deze overeenkomsten zijn juist, maar u voelt wel, het is zoeken om overeenkomsten te vinden. En erg logisch komt de redenering bij ons niet over. Want het blijft een wonderlijke zaak om een conclusie te trekken uit het feit dat geboorte en levenseinde van Melchizedek niet vermeld worden, terwijl hij ze heus wel gehad zal hebben!

Dus volgens deze uitleg is de overeenkomst tussen Christus en Melchizedek alleen gelegen in de voorstelling van de Schrift in Gen. 14. Het verzwegene dient als vergelijking met dat wat Christus in werkelijkheid niet gehad heeft.

Als bewijs dat deze manier van exegese voorkwam bij de Joden, voert men vaak aan de Latijnse regel "Quod non in thora, non in mundo". Maar deze regel is onzorgvuldig geformuleerd en hier niet van toepassing. De Joden hebben nooit soortgelijke conclusies getrokken.²¹ Maar zelfs als de Joden dit wel gedaan zouden hebben, blijft het een moeilijkheid dat deze methode van uitleg verder nergens in de Bijbel voorkomt.

Ambt

Het lijkt mij beter de oplossing in een andere richting te zoeken. Vorige keer noemde ik reeds twee verschillende mogelijkheden om in een ambt aangesteld te worden. De eerste mogelijkheid door

¹⁸ J. LeClerc (1698): 'The figurative exposition developed by the author of Hebrews ought not to be encouraged at the present time, because such a method of explaining Scripture has fallen out of currency.' Geciteerd in B.A. Demarest, *A History of Interpretation of Hebrews 7,1-10 from the Reformation to the Present* (BGBE 19; Tübingen, 1976) 44.

¹⁹ Geciteerd bij Demarest, *a.w.*, 94. Dit is een toespeling op Pred. 10:1.

²⁰ Zo de kanttekeningen van de Statenvertaling bij Hebr. 7:3.

²¹ Vgl. H.L. Strack & P. Billerbeck, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch* (4 delen; München, 1922-1928), deel 3, 694. Merkwaardig genoeg geven beide auteurs deze latijnse samenvatting bij vs. 3b, terwijl veel verklaarders de spreuk citeren bij vs. 3a! Bij vs. 3a, dus bij de genealogie van Melchizedek, geven beide auteurs de verklaring 'niet bekend'. Wie de aangevoerde voorbeelden bestudeert, komt tot de conclusie dat de Joden de regel alleen gebruikten bij de eerste of laatste vermelding van iets/iemand. Zie verder M.J. Paul, *a.art.*, 205-206.

erfopvolging, de tweede mogelijkheid door benoeming, door eedzwering.

Nu stel ik voor de woorden 'zonder vader, zonder moeder, zonder geslachtsregister' uitsluitend ambtelijk te verstaan. D.w.z.: Melchizedek heeft niet door zijn vader of door zijn moeder de waardigheid van koning en priester ontvangen. Hij is benoemd om andere redenen.

Hiervoor is een parallel aan te wijzen in het Jodendom. Het was voor heidenen mogelijk over te gaan naar het Jodendom. In dat geval moest de proselietendoop bediend worden. Als een man zo opgenomen werd in de joodse gemeenschap, zeiden de rabbijnen: 'een heiden heeft geen vader'. De rabbijnen bedoelen hier natuurlijk niet mee te zeggen dat een heiden helemaal geen natuurlijke vader heeft, maar dat hij geen vader heeft waarmee in het joodse recht rekening gehouden moet worden.²²¹

Op die wijze had Melchizedek geen vader of moeder door wie hij recht had op de troon en op het altaar. Zo kon Christus, uit de stam van Juda, geen rechten laten gelden op het priesterschap van Aäron.

M.a.w.: Christus had wel een geslachtsregister. Dat blijkt uit de Evangeliën, maar ook uit dit hoofdstuk Hebr. 7, namelijk uit vs. 14, waar nadrukkelijk staat dat Hij uit de stam van Juda is. Evenzo staat in vs. 6 niet dat Hij helemaal geen geslachtsregister had, maar slechts dat Hij niet de vereiste afstamming had. Hoe kon Christus dan priester worden? Vs. 15 en 16 zeggen, dat hij priester is geworden naar de orde van Melchizedek, die dit niet geworden is krachtens een wet met een voorschrift betreffende vleselijk afkomst, maar krachtens een onvernietigbaar leven. Met dit onvernietigbaar leven wordt de eedzwering bedoeld, de instelling in het ambt, die blijvend is, en niet door de dood van anderen overgeërfd is (vgl. vs. 21).

Het priesterschap van Aäron werd doorgegeven van geslacht op geslacht. De oude hogepriester stierf, de nieuwe hogepriester mocht de taak enige tijd vervullen, totdat ook voor hem het einde aanbrak. Niet één hogepriester vervulde het ambt alle tijd. Van Melchizedek heb ik zojuist aangenomen dat hij het ambt niet door erfopvolging gekregen heeft. Dus de dood van een ander was niet de voorwaarde om zelf het ambt uit te oefenen. We kunnen nu toevoegen: hij zal het ambt ook niet overgedragen hebben aan een ander. Hij had geen erfelijke rechten - in afstamming en in overdracht naar de volgende generatie. In dat opzicht blijft Melchizedek voor altijd priester en koning. In dat ambtelijke opzicht heeft hij geen levensbegin en geen levenseinde. Als mens is hij geboren en gestorven, als priester en koning heeft hij zijn taak vervuld, zonder dat de dood daarbij een rol speelde.²³

Hebr. 7:1-3

Na deze algemene toelichting kunnen we de opbouw van hoofdstuk 7 begrijpen. In de eerste drie verzen worden de bekende gegevens uit Gen. 14 vermeld en de namen Melchizedek en Salem verklaard. Op nuchtere wijze worden de feiten herhaald. Maar: er is wel een toevoeging. Die toevoeging is: 'zonder vader, zonder moeder, enz.'. Waar komt deze toevoeging vandaan? Naar mijn mening uit Ps. 110:4. Daar is gesproken over de orde van Melchizedek. Welnu, zoals ik vorige keer reeds duidelijk heb geprobeerd te maken, wordt met die uitdrukking bedoeld, dat hij priester is geworden door installatie en niet door erfopvolging, dus niet door zijn vader of moeder. Dit betekent, dat Hebr. 7:3 geen nieuwe informatie bevat, en ook geen exegese is uit het stilzwijgen van de Schrift in Gen. 14, maar een verduidelijking is van dat wat in Ps. 110 reeds vermeld is.

²² *Gen. Rab.* 18.5. Vgl. Demarest, *a.w.*, 56 en F. Delitzsch, *Commentar zum Brief an die Hebräer* (Leipzig, 1857) 270.

²³ Dit zal een reden geweest zijn waarom Melchizedek gekozen is en niet Jethro, de schoonvader van Mozes. Van Jethro is ook geen geslachtsregister, levensbegin of levenseinde bekend. Contra Horton, *a.w.*, die meent dat de keuze voor Melchizedek gemaakt is omdat hij de eerste priester is die in de Schrift voorkomt (153-154, 159-160).

Hebr. 7:4-10

Wanneer zo de oudtestamentische gegevens gememoreerd zijn, wil de auteur vervolgens aantonen, dat Melchizedek meer is dan Aäron. Eerst moesten in de eerste drie verzen de feiten weergegeven worden, nu komt de conclusie in de verzen 4-10.

Wanneer we zo letten op de opbouw van het hoofdstuk, worden we bevestigd in bovenstaande uitleg. In vs. 3 is de schrijver nog geen conclusies aan het trekken. Hij is alleen nog maar de gegevens aan het ordenen, gegevens die hij verder in het hoofdstuk nodig heeft.

De conclusie wordt vooral getrokken op grond van het argument van de tienden. Melchizedek zegende Abraham, en de laatste erkende hem als priester door hem de tienden te geven. Dit betekent, dat Melchizedek de meerdere was van Abraham. Maar als we de geslachtslijn doortrekken, wordt duidelijk dat Levi een afstammeling is van Abraham. En als Abraham de mindere was van Melchizedek, dan is Levi, als nakomeling van Abraham, eveneens de mindere van Melchizedek.

Dit betekent, dat het priesterschap van Aäron minder is dan het priesterschap naar de orde van Melchizedek. Dat betekent weer, dat Christus priesterschap meer is dan dat van de priesters in Israël.

Op deze wijze is aangetoond dat Christus niet slechts meer is dan de profeten (1:1), meer is dan de engelen (1:4vv.) en meer is dan Mozes (h. 3), maar ook meer dan de hogepriesters van het OT.

Opvallend is trouwens, dat in Hebr. 7 uitsluitend gesproken wordt over het priesterschap van Christus, niet over Zijn koningschap. Dit bevestigt onze eerdere uitleg, dat de verklaring van de orde van Melchizedek niet gezocht moet worden in de richting van een combinatie van beide ambten, maar in iets dat specifiek dit priesterschap betreft.

Hebr. 7:11-28

In het derde gedeelte van Hebr. 7, te weten de verzen 11-28, wordt de conclusie getrokken dat er verandering van wetgeving moet zijn. Want de wet van Mozes hoort bij de bedeling van Aäron. Als we nu een hogepriester hebben naar de orde van Melchizedek, betekent dat ook verandering van wet. En daarom is Jezus van een beter verbond Borg geworden.

Het is - tussen haakjes - goed om erop te letten, dat het verbond aan de Sinai door de auteur van de Brief aan de Hebreëen steeds als vervuld / verouderd wordt beschouwd. Anders ligt het met het verbond aan Abraham: dit wordt steeds verondersteld. Dit gezichtspunt is vooral van belang met het oog op de tegenwoordige verhouding tussen Joden en Christenen.²⁴

Het is van belang op te merken dat in Hebr. 7 uitsluitend over de menselijke natuur van Christus gesproken wordt. Christus had naar afstamming geen recht op het priesterschap, daarom was eedzwering nodig, om Hem priester te maken naar de orde van Melchizedek. Omdat het steeds over de menselijke natuur en over de afstamming gaat, merken we dat we de eerste verzen van ons hoofdstuk niet moeten opvatten als: naar menselijke natuur zonder vader en naar goddelijke natuur zonder moeder. Dat is het punt helemaal niet. En we moeten ook niet zeggen: Melchizedek is door het stilzwijgen van de Schrift net zoals de Zoon van God. Want, nogmaals, het

²⁴ Voor de geldigheid van het verbond met Abraham: W.C. Kaiser, *Toward an Old Testament Theology* (Grand Rapids, 1978): 'The NT writers named this single plan or development the "promise" (*epangelia*). (...) This one promise can be identified as that which was given to Abraham and repeated to Isaac, Jacob, and David. (...) The promise was continually fulfilled in the OT; yet it awaited some climactic fulfillments in connection with the two advents of the Servant-Messiah. Still, the promise went on beyond these two advents and remained eternally operative and irrevocable (Gal. 3:15-18; Heb. 6:13,17-18). (...) The key to understanding the "better covenant" of Hebrews 8:6 is to observe the equation made between the Abrahamic promise (Heb. 6:13; 7:19,22) and the New covenant (8:6-13)' (264-268).

gaat in dit hoofdstuk over de menselijke natuur van Christus.²⁵

De Brief aan de Hebreëen heeft er wel weet van dat het leven van Jezus op aarde voortgezet is in de hemel. Deze Hogepriester is de hemelen doorgegaan en heeft verzoening teweeggebracht. Dit thema wordt in de volgende hoofdstukken uitgewerkt. Hier wordt aan het slot van het hoofdstuk al gewezen op iets van die heerlijkheid en rijkdom: Hij leeft altijd om voor de gelovigen te bidden en te pleiten (vs. 25). Zo'n hogepriester hadden we nodig: onschuldig, smetteloos, afgescheiden van de zondaren. De hogepriesters uit het geslacht van Aäron waren zwak en sterfelijk. Ze moesten van dag tot dag eerst offers brengen voor hun eigen zonden, en pas daarna voor die van het volk. Maar Jezus heeft eens en voor altijd het grote offer gebracht. Het woord van de eedzwering heeft weerklonken, eedzwering nadat de wet al gegeven was, namelijk de eedzwering aan David: 'Gij zijt priester in der eeuwigheid, naar de orde van Melchizedek'. De Zoon op Wie dit van toepassing is, is tot in eeuwigheid volmaakt.

Matt. 22

Net voor Zijn diepe lijden heeft Jezus een vraag aan de Farizeeën: 'Wat denkt u van de Christus? Wiens Zoon is Hij?' Daarop geven zij het goede antwoord: 'Davids Zoon'. Dan vraagt Christus aan hen, met een verwijzing naar Ps. 110: Hoe kan David Hem zowel zijn Zoon als zijn Heer noemen? Hierop blijven de Farizeeën het antwoord schuldig. Ze hebben geen zicht op de Messias Die zowel koning als priester zal zijn.²⁶ Ze hebben geen zicht op de verandering in bedeling, de vernieuwing van het verbond. Ze hebben geen zicht op de Priester naar de orde van Melchizedek. Deze Priester zal Zichzelf offeren en zo het hemelse heiligdom binnengaan om verzoening te bewerken.²⁷ Hiermee wordt duidelijk dat in Hebr. 7 geen theoretische zaak behandeld wordt, maar de kern van het Evangelie in het geding is.

²⁵ Tegen F.F. Bruce, *The Epistle to the Hebrews* (NICNT; Grand Rapids, 1964) 138.

²⁶ Volgens Strack-Billerbeck, *a.w.*, deel 4/1, 452-465 hebben de Joden de messiaanse exegese van Ps. 110 verworpen uit verzet tegen het christelijk geloof. Voor meer voorbeelden van zulk verzet, raadplege men mijn bijdrage 'De lijdende knecht (1)' in *Verkenningen in Jesaja*, 129-135, de noten 3 en 17.

²⁷ Vgl. Holwerda, *a.w.*, 70.